

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE
KOMISIJA ZA VARSTVO GORSKE NARAVE
USPOSABLJANJE ZA VARUHA GORSKE NARAVE
Avgust, 2019

PLANINSKE POTI PD VUZENICA

Mentor: Marjeta Keršič Svetel

Avtor: Suzana Pušnik
članica PD Vuzenica

Vsebina

1. UVOD.....	2
2. PREDSTAVITEV OBČINE VUZENICA.....	3
2.1. ZGODOVINA VUZENICE.....	3
2.2. OBČINA VUZENICA DANES	4
2.3. KULTURNA DEDIŠČINA.....	5
2.4. VAROVANA OBMOČJA, NARAVNE VREDNOTE IN KRAJINSKE ZNAČILNOSTI. 6	
3. PLANINSKO DRUŠTVO VUZENICA.....	9
4. PLANINSKE POTI PD VUZENICA	10
5. ZAKLJUČEK	13
6. VIRI.....	14

Kazalo slik

Slika 1: Razpotje na Kaštivskem sedlu (osebna fotografija, avgust 2019).....	2
Slika 2: Natura 2000 - SCI območje Zgornja Drava s pritoki (RKG).....	6
Slika 3: Steber, ki nas opozarja na območje Naturo 2000 (osebna fotografija, avgust 2019)..	6
Slika 4: Natura 2000 - SPA območje Pohorje (RKG)	7
Slika 5: EPO območje občine Vuzenice (RKG)	7
Slika 6: Panonski svišč (osebna fotografija, avgust 2019).....	8
Slika 7: Naravni vrednoti občine Vuzenice (Naravovarstveni atlas)	8
Slika 8: Krajinske značilnosti (RKG)	9
Slika 9: Označene planinske poti iz Vuzenice do Koče Planinc in naprej na Kaštivsko in Bernekerjevo sedlo ter iz Vuzenice do koče pod Kremžarjevim vrhom (pešpot)	11
Slika 10: Spominska izdaja - Naravna dediščina naših krajev- Sedovnikova lipa (FD-Drava)12	
Slika 11: Spomenik (osebna fotografija, avgust 2019)	12
Slika 12: Spominska izdaja - Ob 65 letnici PD Vuzenica, koča nekoč in danes (FD-Drava)..	13

Slika na naslovnici: Kamniti železniški most iz 1862. leta, s sedmimi oboki, cesta pod levim, prvim obokom, je tudi planinska pot Vuzenica – Koča Planinc, cesta pod desnim, sedmim obokom (vidni del), pa je tudi planinska pot Vuzenica – Koča pod Kremžarjevim vrhom (osebna fotografija, avgust 2019)

1. UVOD

*Mnogokrat se mi zazdi,
da vse mimo nas zbeži.
Hitimo in hitimo,
pa ni konca, smo na začetku.*

*Kakšne vrednote so to,
če nam ne dajo dihati,
ne uzreti lepote narave.
To ni življenje,
je sodobno suženjstvo lastnih nas.*

*Za kar so bila včasih potrebna stoletja,
je danes potrebno le desetletje ali celo le leto dni.
Zakaj? Kako? Na račun koga ali česa?
Dovolj je! Postojmo!
S hitenjem bomo zamudili vse čare sveta,
zamudili bomo lastno življenje.*

*Pot, planinska pot, označena,
že mnogokrat prehojena,
na prvi pogled vedno enaka,
a bistveno vedno drugačna kot jaz,
ko hodim po njej.
Razpotja so cilj ali začetek nečesa novega,
so izziv za nepozabna doživetja.*

Slika 1: Razpotje na Kaštivskem sedlu (osebna fotografija, avgust 2019)

2. PREDSTAVITEV OBČINE VUZENICE

2.1. ZGODOVINA VUZENICE

Vuzenica leži ob sotočju reke Drave in njenega pritoka Cerkevnic. Je eden najstarejših krajev v dravski dolini. Je kraj z bogato preteklostjo, ki se je začel razvijati že zelo zgodaj. Vuzenica je bila izjemna strateška točka ob starodavni poti iz dežel severne Italije ob reki Dravi s Koroško dalje proti vzhodu, saj je v času frankovske države v 8. stoletju pripadala Oglejskemu patriarhu. V tem času je bila Vuzenica najbolj severna točka te uprave, zato je imela mnogo let pomembno vlogo in se je hitreje razvijala. Zaradi tega je velika verjetnost, da je bila v Vuzenici prva krščanska cerkev zgrajena v 9. ali 10. stoletju. Konec 10. stoletja je šla skozi Vuzenico pomembna prometna pot iz ljubljanske kotline, Kamnika, Velenja, preko Graške Gore v slovenjgraško kotlino, preko pohorskih sedel po dolinah Plavžnice in Požarnice ter Cerkevnic. Ta pot je omogočila, da se je poleg kmetijstva (živinoreja, poljedelstvo, gozdarstvo), začel razvoj obrti in trgovine. Gradile so se ceste, nastajale so sejemske naselbine in sejmi (Praper, 2007).

V začetku 12. stoletja je Vuzenica prešla pod dravsko grofijo, njena pražupnija Šmartno pri Slovenj Gradcu je leta 1106 postala samostojna župnija (zgrajena cerkev Sv. Martina v Šmartnu pri Slovenj Gradcu, gradil jo je šentpavelski samostan Doberla vas) in začela graditi romansko cerkev Sv. Nikolaja, ki je leta 1254 postala samostojna župnija in pražupnija za pozneje nastale župnije na desnem bregu reke Drave. Koroški grofje Breže-Seliški so bili prvi znani lastniki Vuzenice, nato so posestvo prevzeli Španheimi in Trušenjski. Grofje Trušenjski (Kolon I., II., III., IV. in V.) so v letih 1220-1236 gradili grad in kraj poimenovali »Saldenhouen«, kar bi naj pomenilo srečni dvor. V letih 1284 in 1285 verjetno Vuzenica postane tudi trg s tržnimi pravicami in sejmi (2 letna sejma, leta 1560 trije letni sejmi in leta 1837 pet letnih sejmov), ki so pospeševali trgovino in obrt, ker je v tem obdobju bil deželni glavar takratne Štajerske s sedežem v Gradcu (od Gradca do reke Save) Kolon III. Prav tako je v tem obdobju imel vuzeniški trg priznane nižje sodne pravice. Za skoraj pet let postane v letu 1363 deželni glavar za Štajersko tudi Kolon V. Po njegovi smrti je bogato vuzeniško gospostvo prešlo pod Celjske grofe in po izumrtju teh pod Hasburžane, ki so ga leta 1586 prodali Ammanom, ti pa 1663 leta marenberškim dominikankam. Kako pomemben trgovski center je bila Vuzenica v 15. stoletju pričata tudi od cesarja dobljeni pravici. V letu 1482 je vuzeniški grof Henrik Tillinger dobil v zakup pobiranje »vinske naklade« (davka) za desno stran reke Drave za vso vino, ki se je moralo prevažati po uredbi tod mimo v Slovenj Gradec, Šalek, Velenje in Šoštanj. V letu 1490 pa je bila Frideriku Lambergerju dodeljena pravica do pobiranja osemdesetega goldinarja od vsakega blaga, ki se je kupilo ali prodalo v Vuzenici, Celju in Ljubljani. V 16. stoletju, med leti 1578 in 1585, je zgrajen nov grad – dvorec Tungfelderjeva gosposčina, saj je pred letom 1542 prvotni dvor pogorel, ostala je le pristava (Praper, 2007).

V drugi polovici 17. stoletja se začno na zahodnem Pohorju razvijati prve steklarne (med bolj znanimi in cenjenimi je Josipdol), ki pa v začetku 20. stoletja propadejo. Znamenit lesen tramovni strop v vuzeniškem župnišču je bil izdelan in poslikan leta 1653. Vuzenica je v srednjem veku živela od lesarstva, splavarjenja (prvič omenjeno že 1280. leta, ko so s splavi od Velikovca do Maribora prevažali prazne vinske sode), oglarstva, fužinarstva, živinoreje, usnjarstva, izdelovanja čolnov »šajk« in močnega transporta po vodi in kopnem. Zaradi nahajališča železove rude je 1783 leta graščino kupil Ignac Ernst Purgay, ki je leta 1792 ob Plavžnici zgradil tudi talilno peč. Pohorska ruda je bila tako po količini kot po sestavi skromna, zato so jo kopali na različnih mestih. Rudokop je bil tudi blizu koč Planinc (prej imenovane Tajzl). Rudokop in fužine so na Sv. Primožu na Pohorju nehale obratovati 1833. leta (Praper, 2007).

Anton Martin Slomšek je v Vuzenici deloval med leti 1838 in 1844 kot nadžupnik, dekan in šolski nadzornik in leta 1842 tu napisal učbenik Blaže in Nežica v nedeljski šoli. Že leta 1843 se je odločil, da ustanovi prvo slovensko knjižno založbo, ki je bila nato ustanovljena 1851. leta kot Mohorjevo društvo, kasneje Mohorjeva družba. Šolstvo v Vuzenici ima prav tako že dolgo tradicijo, po virih naj bi šole delovale v letih 1560, 1600, 1646-1741, 1751, 1784-1864 enorazrednica (v zasebni hiši poučevanje tudi na Sv. Primožu na Pohorju od leta 1789), 1873 dvorazrednica, 1885 trirazrednica (v šoli, zgrajeni 1884. leta v starem trgu - Zgornji trg, prej pouk potekal v župnišču in zasebnih hišah), 1912 zgrajena zasebna nemška šola v novem trgu - Spodnji trg, ki postane leta 1919 slovenska šola, 1951-1958 nižja gimnazija, nakar se je združila z osnovno šolo v osemletko, danes devetletko. Verjetno pa je pouk oziroma poučevanje v kraju potekalo tudi prej, glede na to, da je bil v Trstu leta 1932 v duhovnika posvečen Vuzeničan Ulrik, sin tržana in lončarja Petra (Praper, 2007).

Gradnja železnice je v Vuzenici potekala od 1855. do 1863. leta, ko je bil leta 1862 zgrajen tudi znameniti kamniti železniški viadukt s sedmimi loki iz domačega kamna iz »Petelinovega« kamnoloma. V tem času je bil zgrajen tudi lesen most čez reko Dravo, ki je bil tudi večkrat saniran. 1956. leta ga zamenja betonski most. Z železnico je Vuzenica leta 1862 dobila tudi poštni urad. Vuzeniški grad je počasi propadal od leta 1782, zaradi gradnje železnice so del gradu med gradnjo tudi podrli, in sicer zaradi varnosti proge. Vuzeniški grad oziroma njegov del je bil naseljen do leta 1973. Tu je živel s svojo družino sin Otokar Pistor, sin znamenitega slikarja Oskarja pl. Pistorja, ki je živel s svojo družino v gradu od leta 1897 do smrti. Slikar Oskar pl. Pistor je bil poročen z domačinko in njegov oče mu je kupil grad. Da je o Vuzenici in njeni okolici poznanih toliko dejstev, je zaslužen leta 1892 tukaj rojeni leta zgodovinar Josip Mravljak, ki je izdal štiri knjige o zgodovini Vuzenice. V letu 1855 je bil napravljen »farovski štepih« - vodnjak in kamnita skleda s podstavkom. Do izgradnje vodovoda leta 1953 so bili v zgornjem trgu zgrajeni trije vodnjaki (Praper, 2007).

Prve električne žarnice v Vuzenici so zasvetile leta 1910 v cerkvi in župnišču, in sicer je bila elektrika napeljana iz Vuhreda iz male hidro elektrarne gospoda Pehernika. Elektrika iz hidro elektrarne (HE) Dravograd je oskrbovala Vuzenico od leta 1947, ko je bila izgrajena transformatorska postaja. Izgradnja HE Vuzenica na reki Dravi se je pričela 1947 leta in zaključila 1956 leta. HE Vuzenica je redka elektrarna, ki ima umetniške slike na stenah stopnišč in stenah strojnic, ki sta jih poslikala prof. Zoran Didek iz Ljubljane (prvi turbinski steber) in Ive Šubic iz Škofje Loke (drugi in tretji turbinski steber) (Praper, 2007).

V Vuzenici se je rodilo ali živelo oziroma delovalo veliko za kraj pomembnih ljudi, zaradi katerih je kraj bogatejši in prepoznavnejši. Med leti 1838-1844 je tu deloval Anton Martin Slomšek; 1850. leta se je tu rodil Peter Kresnik, diplomirani inženir vodogradenj; 1892. leta se je rodil zgodovinar Josip Mravljak; že leta 1882 je slikar Oskar von Pistor kot 17-letni študent naslikal Vuzenico, kjer se je leta 1890 poročil z domačinko Ano Verdnik, živel na njeni domačiji in od 1897. leta na gradu; kipar Janko Dolenc, ki je v Vuzenici živel od leta 1947 do leta 1987, kjer je imel tudi svoj atelje; leta 1932 se je rodil kipar samouk in izdelovalec intarzij Peter Šol; leta 1935 se je na Sv. Vidu rodil slikar samouk Anton Repnik; kipar samouk Zmago Herman se je rodil v Šentjanžu nad Dravčami leta 1942; Ivo Brodar, po poklicu zobozdravnik, ki pa je ustvaril kar nekaj umetniških del (Pušnik, 2005).

2.2. OBČINA VUZENICA DANES

Občina Vuzenica spada s 50,5 km² med manjše občine z 2885 prebivalci v 5 naseljih (Vuzenica, Sv. Vid, Dravče, Šentjanž nad Dravčami in Sv. Primož na Pohorju). Je gozdnata občina s 67,2 % poraščenostjo z gozdom. Zaradi bogate zgodovine se je v občini ohranilo kar nekaj kulturnih spomenikov in znamenitosti, žal so nekateri tudi propadli, ostali so le njihovi

opisi in fotografije. V občini Vuzenici deluje tudi veliko različnih društev, ki skrbijo, da se kulturna krajina in njeni običaji ohranjajo. Prav tako pa ne bi bilo razvoja občine brez gospodarstva, ki je tukaj razvito. V občini Vuzenica se tekom leta zvrsti kar nekaj prireditev na različnih področjih, ki bogatijo naše vsakdanje življenje. Tradicionalno se še danes v občini Vuzenica priredita dva sejma, tako imenovana Markov in Rokov sejem. Sejma sta dobro obiskana in se odvijata na sejmarski ulici ob Cerkvenici.

Tudi za rekreacijo je v občini dobro poskrbljeno, ima več igrišč, telovadnico, ki je na razpolago tudi društvom, v naselju Sv. Vid je v zimskem času odprto drsališče oziroma hokej igrišče ter urejena proga za tek na smučeh, na Kopah (Kaštivnik) pa je urejena smučarska proga s štirisedežnico. Po občini potekajo številne poti, kot so Dravska kolesarska pot, Jakobova pot, Vidova pot, Gozdna pot »Pistrov grad«, Pohorska kolesarska transversala, Evropska pešpot E6, Koroška planinska pot in Slovenska planinska pot – SPP (žig na koči) in dve planinski poti iz vasi do pohorskih vrhov (Mala Kopa in Kremžarjev vrh) s priključitvijo na SPP.

2.3. KULTURNA DEDIŠČINA

V občini Vuzenici ima status spominskega lokalnega pomena 38 objektov, žal so trije že porušeni, razdelimo pa jih lahko v pet tipov dediščin (Register kulturne dediščine).

- a) Sakralna stavba dediščina: sem spada kar polovica objektov
V naselju Dravče: Črešnikova in Huterjeva kapelica,
V naselju Sveti Primož na Pohorju: kapelici pri cerkvi in pri hiši na Pohorski 108, Peruševa in Pohorska kapelica, cerkev sv. Primoža in Župnijsko središče,
V naselju Sveti Vid pri Vuzenici: cerkev sv. Vida in znamenje,
V naselju Šentjanž nad Dravčami: Pristovška in Pustova kapelica in cerkev sv. Janeza Krstnika,
V naselju Vuzenica: cerkvi sv. Nikolaja in Device Marije, kapela sv. Florjana, figuralno znamenje pri cerkvi sv. Nikolaja, znamenje pri cerkvi Device Marije na kamnu in župnišče).
- b) Profana stavbna dediščina: žal sta dva objekta že porušena
V naselju Dravče: mlina Dravče 17 in domačije Dravče 21 (podrt) in domačiji Dravče 22 in Kurej,
V naselju Sveti Primož na Pohorju: domačija Škrubej,
V naselju Sveti Vid pri Vuzenici: Fajdlav kozolec,
V naselju Šentjanž nad Dravčami: domačije Šentjanž 14, Šentjanž 44, Pobernikova bajta in Dravčbaherjeva domačija, žal porušena v 70. letih 20. stoletja,
V naselju Vuzenica: stari grad - del renesančnega stolpiča, Železniški most in Štok, žal zaradi dotrajanosti podrt 2007. leta.
- c) Memorialna dediščina
V naselju Sveti Primož na Pohorju: opisano kot Hudi Kot – Partizanska bolnišnica Svoboda,
V naselju Vuzenica: staro pokopališče.
- d) Naselbinska dediščina
V naselju Sveti Primož na Pohorju: vaško jedro,
V naselju Vuzenica: trško jedro.
- e) Arheološka dediščina
V naselju Sveti Vid pri Vuzenici: Arheološko območje sv. Vid,
V naselju Vuzenica: Rimsko grobišče.

Zaradi bogate zgodovine, pomembne prometne poti in bogate gosposčine, ki je živela v Vuzenici, ima Vuzenica zelo bogato kulturno dediščino. Poleg omenjenih objektov kraj

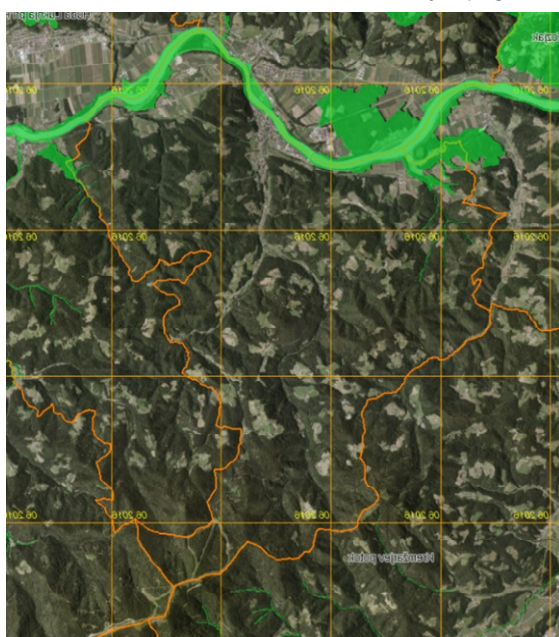
zaznamujejo tudi drugi pomembni objekti, spominske table, ki so podrobno z opisi prestavljeni na spletni strani <http://www.kleindenkmaeler.at/iskanje/result/> Biseri naše kulturne krajine. Podrobno je opisanih 80 objektov v Vuzenici.

2.4. VAROVANA OBMOČJA, NARAVNE VREDNOTE IN KRAJINSKE ZNAČILNOSTI

V Sloveniji se je ohranila velika pestrost, poskrbimo, da jo bomo še naprej ohranjali kot dediščino za naše potomce.

A) NATURA 2000

Območja NATURA 2000 so določena na podlagi direktive o pticah - SPA območja, in direktive o habitatih - SCI območja (Agencija za okolje in prostor).

V občini Vuzenica je območje varovano z direktivo o habitatih razmeroma majhno locirano na sever občine ob reki Dravi. Gre za območje POO SI3000172 Zgornja Drava s pritoki, kjer se varujejo habitat in prostoživeče živalske in rastlinske vrste kot so (Priloga 2):

1037	kačji potočnik (<i>Ophiogomphus cecilia</i>)	
1052	gozdni postavnež (<i>Euphydryas maturna</i>)	izbrisano 2013
1078*	črtasti medvedek (<i>Callimorpha quadripunctaria</i>)	
1093*	navadni koščak (<i>Austropotamobius torrentium</i>)	
1159	čep (<i>Zingel zingel</i>)	dodano 2013
1310	dolgokrilni netopir (<i>Miniopterus schreibersi</i>)	
1324	navadni netopir (<i>Myotis myotis</i>)	
1337	bober (<i>Castor fiber</i>)	dodano 2013
4014	močvirski krešič (<i>Carabus variolosus</i>)	
9110	Bukovi gozdovi (<i>Luzulo-Fagetum</i>)	
9180*	Javorovi gozdovi (<i>Tilio-Acerion</i>) v grapah in na pobočnih gruščih	

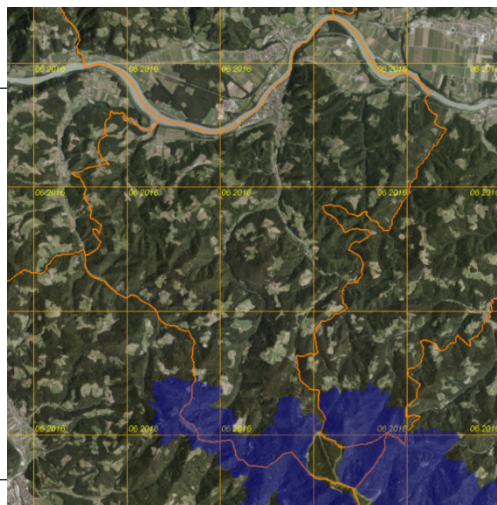
Slika 2: Natura 2000 - SCI območje Zgornja Drava s pritoki (RKG)

Slika 3: Steber, ki nas opozarja na območje Naturo 2000 (osebna fotografija, avgust 2019)

Prav tako, kot prej opisano območje, je majhno tudi območje varovano z direktivo o pticah, ki je v južnem delu občine. Gre za območje Pohorje SI5000006, kjer se varujejo naslednje ptice (Priloga 2):

A321	belovrati muhar (<i>Ficedula albicollis</i>)	se izbriše
A030	črna štoklja (<i>Ciconia nigra</i>)	se doda
A236	črna žolna (<i>Dryocopus martius</i>)	
A108	divji petelin (<i>Tetrao urogallus</i>)	
A207	duplar (<i>Columba oenas</i>)	se izbriše
A104	gozdni jereb (<i>Bonasa bonasia</i>)	
A223	koconogi čuk (<i>Aegolius funereus</i>)	
A217	mali skovik (<i>Glaucidium passerinum</i>)	
A091	planinski orel (<i>Aquila chrysaetos</i>)	se doda
A409	ruševac (<i>Tetrao tetrix tetrix</i>)	
A316	severni kovaček (<i>Phylloscopus trochilus</i>)	se doda
A155	sloka (<i>Scolopax rusticola</i>)	se doda
A072	sršenar (<i>Pernis apivorus</i>)	se izbriše
A241	triprsti detel (<i>Picoides tridactylus</i>)	

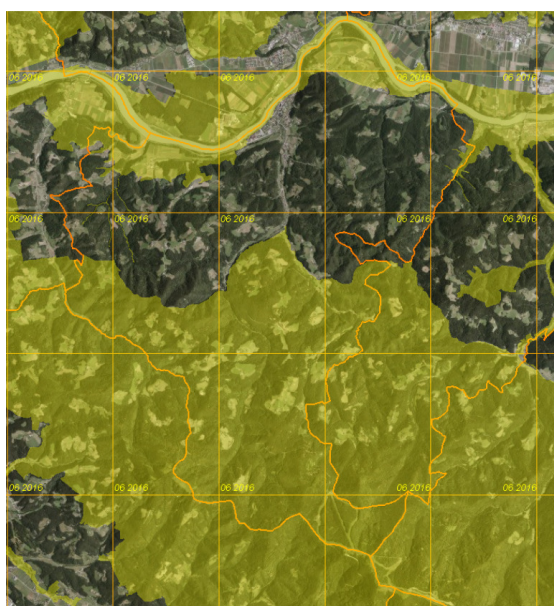

Slika 4: Natura 2000 - SPA območje Pohorje (RKG)

B) EKOLOŠKO POMEMBNO OBMOČJE

Ekološko pomembno območje je območje habitatnega tipa, dela habitatnega tipa ali večje ekosistemske enote, ki pomembno prispeva k ohranjanju biotske raznovrstnosti. Ekološko pomembna območja so oblikovana tako, da vključujejo zlasti:

- habitate prosto živečih rastlinskih in živalskih vrst ter habitatne tipe, katerih ohranjanje se izvaja na podlagi ratificiranih mednarodnih pogodb oziroma je njihovo ohranjanje v interesu Evropske unije,
- habitatne tipe, ki so na ozemlju države redki, ranljivi, imajo majhno naravno območje razširjenosti ali predstavljajo za določeno biogeografsko regijo značilen habitatni tip in
- habitate rastlinskih in živalskih vrst, ki so na ozemlju Republike Slovenije ogrožene zaradi izgube ali slabšanja kvalitet habitata (Uredba EPO).

Slika 5: EPO območje občine Vuzenice (RKG)

Da bi se biotska pestrost na biotskih travščih ohranjala, je zelo pomembno, da se te površine ne zaraščajo, zato je potrebna vsaj ena košnja na leto, in sicer po tem, ko odcvetijo trave, zeli in metuljnice in po gnezdenju ptic v travi. Priporoča se košnja od enega do drugega roba ali iz znotraj navzven, da se živali lahko umaknejo. Priporočljiva je tudi paša, vendar v jesenskem času po opravljeni košnji s primerno obremenitvijo živine na površino, da ne prihaja do pregaženosti in do paše v živo. Gnojenje vseh površin naj bo prilagojeno rabi, zato ta enkrat do dvakrat košena oziroma popasena travščica praviloma ne potrebujejo gnojenja in apnenja, če želimo ohraniti ta habitatni tip rastišča. Z večanjem števila rabe se pestrost manjša. Na planji na Mali Kopi raste tudi od leta 1915 na Štajerskem oziroma od 1922 leta drugod v Sloveniji zavarovana rastlina panonski svišč.

Slika 6: Panonski svišč (osebna fotografija, avgust 2019)

C) NARAVNE VREDNOTE

V občini Vuzenica imamo dve naravni vrednoti: Kope - planje (habitat ogroženih rastlinskih in živalskih vrst na planjah ovršja Pohorja med Pungartom in Malo Kopo) in Požarnik - gozd (Naravni gozdni sestoji s prehodom v sekundarni pragozd nad Požarskim jarkom na Pohorju južno od Vuzenice) (Naravovarstveni atlas.).

Slika 7: Naravni vrednoti občine Vuzenice (Naravovarstveni atlas)

Delo z mladimi ima v PD Vuzenica že dolgo tradicijo, saj je bil že leta 1964 ustanovljen Mladinski odsek (MO) v okviru koordinacijskega odbora Mladinskega odseka za Koroško s sedežem na Ravnah na Koroškem. Načelnik MO je postal Jože Bališ, ki je bil tudi prvi v Vuzenici, ki je dobil zlati znak za prehojeno pot Slovenske planinske transverzale. Na Osnovni šoli se je v šolskem letu 1974/75 pod mentorstvom učiteljice Anice Leštan v Vuzenici pričelo organizirano delo z mladimi planinci, pobudnik za to je bil tedanji predsednik Bogo Mrakič. Prvo leto je bilo vključenih 44 učencev, kasneje je bilo do 100 mladih članov. Leta 1979 je pričela z delom »Planinska šola«, ki se je pretežno odvijala na koči Planinc. Leta 1980 so se priključili tudi otroci iz vrtca Vuzenica pod mentorstvom Danice Gril, Berte Kovačič in Marije Kočivnik. Tako osnovnošolska kot skupina otrok iz vrtca vsako leto opravi več izletov, na katerih spoznavajo lepote in znamenitosti naše bližnje in daljne okolice (Praper, 1996).

Sedaj je koča tudi del Slovenske planinske poti. Koča je od leta 2011 v upravljanju planincev, odprta je soboto, nedeljo in ob praznikih. Najzaslužnejša za to je predsednica društva Ivica Filipi. V koči lahko prespi 24 planincev. Vsako leto se na koči Planinc izvedeta dva večdnevna tabora za mlade planince, en zimski in en poletni, predvsem zimski tabor je dobro obiskan. Na osnovni šoli med šolskim letom poteka planinska šola pod vodstvom mentoric Darje Mrakič in Lucije Bricman. Otroci radi obiskujejo planinsko šolo, kjer se pripravljajo tudi za orientacijska tekmovanja. Planinsko društvo Vuzenica se je po razpadu Koroške lige priključilo Podravski ligi. V šolskem letu 2018/2019 je bilo pod vodstvom mentoric Urške Medved in Helene Ferk Viher v vrtcu v Vuzenici vključenih 23 otrok v ciciban planinec, v mladi planinec pod vodstvom mentorice Darje Mrakič v OŠ Vuzenica pa 37 učencev. Seveda pa vseh teh izletov in udeležb na orientacijskem tekmovanju ne bi bilo, če ne bi z mentorji sodelovala vodnica Lucija Bricman »Lučka«, ki izlete popestri z zanimivostmi o kraju, naravi, o varovanju narave in ima za otroke vedno tudi kaj sladkega. PD Vuzenica organizira vsako leto tudi štiri tradicionalne pohode na kočo Planinc (pohod ob dnevu žena marca, pohod 1. maja, kostanjev piknik –oktobra, miklavžev pohod decembra) in tradicionalni pohod na Sv. Primož na Pohorju v januarju ob proslavi ob spomeniku NOB v počastitev ustanovitve Zidanškove brigade ter v avgustu, v okviru občinskega praznika, pohod od koče Planinc na najvišji vrh občine Malo Kopo v soorganizaciji z Radioklubom Miloš Zidanšek Vuzenica-Muta. Oktobra, ko je kostanjev piknik, se planincem priključita tudi skupini iz OŠ Vuzenica in vrtca Vuzenica, na miklavževem pohodu decembra in pohod na Sv. Primož na Pohorju v januarju pa se jim priključi skupina iz OŠ Vuzenica.

4. PLANINSKE POTI PD VUZENICA

Planinsko društvo Vuzenica vzdržuje oziroma markira dve planinski poti od vasi Vuzenica in sicer: Vuzenica-koča Planinc in pripadajoča kraka na SPP koča Planinc-Kaštivsko sedlo ter koča Planinc-Bernekerjevo (Slovenjgraško) sedlo in Vuzenica-koča pod Kremžarjevim vrhom.

Slika 9: Označene planinske poti iz Vuzenice do Koče Planinc in naprej na Kaštivsko in Bernekerjevo sedlo ter iz Vuzenice do koče pod Kremžarjevim vrhom (pešpot)

Največkrat s cicibani in mladimi planinci prehojena planinska pot pod vodstvom mentoric in vodnikov je pot iz Sv. Primoža na Pohorju do koče Planinc. Ta pot pelje mimo krajinske značilnosti državnega pomena – Sedovnikove lipe, mimo spomenika (NOB) na Tajzlovem travniku in nas pripelje do več kot 100 let stare tepke in koče Planinc na cilj in nov začetek.

Sedovnikova lipa:

*Mogočno drevo je ta avtohtona velikolistna lipa (Tilia platyphyllos),
s prijetno senco,
ki nas že več kot 500 let vabi,
da si odpočijemo, ali pa tudi ne,
je naravno igralo
in za vas, mlade planince,
posebno doživetje,
ko jo objemate in se skrivate v njej.*

*Potipajte njeno deblo z zaprtimi očmi,
da vam ta občutek še dolgo v spominu živi.
Mogoče pa ravno zato tako dolgo živi,
ker ve, da jo večkrat radi obiščete
in s tem nove zgodbe z vami deli.
Ta lipa vam je kot nagrada za prehojeno pot,
saj vaš korak postane lahkotnejši,
ko proti njej hitite in v njeno naročje stopite.*

*Poleg vas pa tukaj še kaj živi ali si odpočije,
dobro pogledajte, mogoče kaj se vam prikaže pred očmi.
Ko lipa pomladi zacveti,
njen vonj nas že od daleč na to opozori,
ko hodimo po poti proti njej
in v krošnji na tisoče čebel se iz cveta na cvet podi*

in nektar in mano nabirat hiti.

*Da pa ta mogočna lipa lahko že več kot pol tisočletja stoji,
korenine njene segajo globoko v tla.
Lipa ima mogočen koreninski sistem,
ki ji nudi hrano, vodo, komunikacijo z drugimi drevesi in trdnost.*

*Tej Sedovnikovi lipi je tu na Sv. Primožu na Pohorju prijetno toplo,
tudi vode ima obilo
in čisti zrak, ki jo obdaja,
ji godi zelo.
Ko pa ta lipa zaspala bo,
pa upajmo, da se najde nekdo,
ki iz nje nekaj za spomin rezbaril bo.*

Slika 10: Spominska izdaja - Naravna dediščina naših krajev - Sedovnikova lipa (FD-Drava)

Spomenik Francu Grubelniku: Med vojno se na Pohorju kar veliko zgodi, eni levo drugi desno, vsak po svoje svojo svobodo in pravice išče. Veliko je bilo izdaj, in ena takih se je zgodila tudi tukaj na Sv. Primožu na Pohorju. Na Sv. Primožu na Pohorju je bila 8.1.1945 ustanovljena tudi Zidanškova brigada ter aprila 1945 partizanska bolnišnica »Svoboda«, ki je 3.5.1945 sprejela 10 ranjencev, prostora pa je bilo za 25 ranjencev. Partizani so imeli po Pohorju več bunkerjev, eden takih je bil tudi tukaj v bližini spomenika, v bližini »Tajzlove bajte«. V tem bunkerju so se skrivali partizani, na straži pa je bil 3.3.1945 Franc Grubelnik, po domače »Sivčnik«. Zaradi izdajstva so pripadniki Nemške vojske »Vuzeniški vermani« naredili črtno patroljo in se mu

neopazno približali. Ta dan je pod njihovimi streli umrl, s strelom v zrak pa je uspel o napadu opozoriti svoje tovariše. Spomenik v obliki obeliska iz grobo obdelanega kamna nas spominja na grozote, ki so se dogajale na tem območju in stoji na travniku Tajzl. Spominja nas na srčnost teh ljudi, ki s svojim delovanjem niso ogrozili le sebe ampak tudi svoje družine – žene in otroke. Ti ljudje, mnogokrat premočeni do kosti, niso imeli niti kaj za pod zob. Zato pa mi danes na tem travniku posedimo in si privoščimo dobrote iz nahrbtnika. Opazujemo rastline in živali, ki nas obdajajo in si iščejo hrano. Smeti pa ne sodijo na poti, ampak jih odnesimo v nahrbtniku nazaj domov v koše za smeti. Tudi žvečilni gumi se ne kar tako razgradi, saj za to potrebuje kar pet dolgih let, da se mu to zgodi.

Slika 11: Spomenik (osebna fotografija, avgust 2019)

Koča Planinc: Nekoč domačija Tajzl na 1010 m n.v. V neposredni bližini se je davnega leta 1783 kopala železova ruda. Mogoče zato tudi tako domače ime domačije (železo po nemško Eisen). Rudokop je bil odprt 50 let.

*Da tu nekaj več železa je,
nas na to opozori tudi rdeča barva prsti
in voda rdečo usedlino pusti.
Tu včasih domačija – kmetija je bila,
na to nas opominja več kot 100 let stara tepka –
avtohtona stara sorta hruške.*

Da so te hruške dobre za jesti, jih pustimo, da se omedijo, postanejo rjave in slastne. Tako omedene hruške so primerne tudi za sušenje. Suhe tepke so zelo trde, zato so jih gospodinje skuhale in pripravile kompot, ali pa kuhane zmlele in pripravile »kločave nudle« (kloce – suhe hruške). Iz tepk pa se lahko naredi tudi sok ali »mošt«.

Slika 12: Spominska izdaja - Ob 65 letnici PD Vuzenica, koča nekoč in danes (FD-Drava)

5. ZAKLJUČEK

Dobesedni tekst govora o planinstvu, ki je bil posredovan planincem, Fiskulturnemu društvu, sindikalnim organizacijam in dne 24.2.1947 tudi v Ljubljano na SPD (Praper, 1996).

»Čar in lepoto naših planin so naši predniki davno poznali, saj so pravili, da na planinah gorski duh in gorske vile marsikoga omamijo v njegovem kraljestvu. Danes vemo, da na planinah ni ne vil ne gorskega duha, da človeka omami le lepota in svežina. Naše planine, katere je že

toliko pesnikov opevalo, ki so obvarovale toliko naših borcev za svobodo in junakov pred fašističnimi razbojniki naših krajev pod tujim despotskim jarmom. Lepe so naše planine v jeseni, ko se barve prelivajo, ko drevje med seboj šepeta in se pripravlja k zimskemu spanju. Takrat človek res pozabi na vsakdanje skrbi, takrat le gleda, gleda in molči, ker mu ustnice ne morejo povedati, kaj njegova duša čuti. Zima v planinah nam kaže zopet novo sliko. Planine so pokrite s svetlikajočimi biseri. Gozdni del planin diši – vse je tiho, le tu in tam prekine tišino kakšen ptič, ki se je prikazal iz kakega votlega drevesa, da se nasiti ali pa da vidi, če bo skoraj pomlad. Pomladi nam naše planine nudijo nove užitke. Ne smemo zameriti našim prednikom, če so verovali v duhove in vile, da omamljajo človeka v njihovem kraljestvu. Planine nas res omamijo. Kako malo naših ljudi obiskuje planine? Vemo, da so bile planine prej samo za izvoljene ljudi, danes pa ni več tako. Svet in planine so za vse, posebno pa še za one, ki so zaposleni v zakajenih in prašnih prostorih, ki s svojim nesebičnim delom hite in se trudijo, da dvignejo našo domovino iz ruševin, ki delajo za naše boljše dni in za neodvisnost. Ti ljudje naj obiščejo naše planine, naj jim one dajo novih moči za ustvarjanje. Sicer pa naj vsi občutijo lepoto naših planin, da bodo spoznali in razumeli naše prirodno bogastvo in ono silno ljubezen naših borcev v borbah za naše planine.«

6. VIRI

Praper Jože 2007. Vuzenica Znamenitosti in zanimivosti. Samozaložba

Praper Jože 1996. Planinsko društvo Vuzenica 1946-1996. PD Vuzenica 1996

Pušnik Herbert 2005. Sledi 20. stoletja Vuzenice. Samozaložba

Občina Vuzenica. <http://www.vuzenica.si>

Biseri naše kulturne krajine. <http://www.kleindenkmaeler.at/iskanje/result/>

Register kulturne dediščine. <http://rkd.situla.org/>

Agencija za okolje in prostor. <https://www.arso.gov.si/narava/natura%202000/>

Priloga 2, Uredba o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000) (Uradni list RS, št. 49/04, 110/04, 59/07, 43/08, 8/12, 33/13, 35/13 – popr., 39/13 – odl. US, 3/14, 21/16 in 47/18)

RKG. <http://rkg.gov.si/GERK/>

Uredba EPO. Uredba o ekološko pomembnih območjih (Uradni list RS, št. 48/04, 33/13, 99/13 in 47/18)

Naravovarstveni atlas. <https://www.naravovarstveni-atlas.si/web/profile.aspx?id=NV@ZRSVNJ>

FD-Drava. Filatelistično društvo »Drava« Muta - Vuzenica. <http://www.fd-drava.si/drustvene-izdaje.html>

Pešpot. <http://www.pespoti.si/>